

22. Musiikkilautakunta

Musiikkilautakunnan toiminnastaan v. 1942 laatima kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Musiikkilautakunnan kokoonpano ja toiminta. Kaupunginvaltuusto valitsi v:ksi 1942 musiikkilautakunnan puheenjohtajaksi professori E. Suolahden sekä muiksi jäseniksi filosofiantohtori V. Annalan, rouva E. von. Frenckellin, vaatturi T. Hiekkarannan, kirjaltaja S. Leinon, toimittaja E. Meriluodon ja toimitusjohtaja H. Ramsayn. Kaupungin-hallituksen edustajana lautakunnassa oli sähkötekniikko V. Salovaara. Lautakunta valitsi varapuheenjohtajakseen v:ksi 1942 toimitusjohtaja Ramsayn. Sihteerinä toimi vanhempi oikeusneuvosmies K. Furuhjelm.

Lautakunta kokoontui kertomusvuoden aikana 9 kertaa. Kokouksissa pidettyjen pöytäkirjain pykäläluku oli yhteensä 183 ja lähetettyjen kirjeiden lukumäärä 153.

Puheenjohtaja joutui edelleen v:n 1942 aikana puolustusvoimien yllääkärinä oleskemaan toisella paikkakunnalla, jonka vuoksi hän oli estynyt osallistumasta lautakunnan toimintaan. Puheenjohtajan tehtävistä huolehti tänä aikana lautakunnan varapuheenjohtaja.

Kaupunginorkesterin toiminta. Orkesterin vakinainen miesluku oli 71. Orkesterin taiteellisena johtajana toimi kapellimestari T. Hannikainen.

Vuoden aikana toimeenpantiin 18 varsinaista sinfoniakonserttia, yksi juhlakonsertti ja Ernest Pingoudin muistokonsertti, joista Armas Järnefelt johti 9, Georg Schnéevoigt kaksi, Toivo Haapanen kaksi, Selim Palmgren yhden, Helmuth Tierfelder yhden, di Bella yhden, Ole Edgren yhden ja Leo Funtek yhden. Juhlakonsertin johti Toivo Haapanen ja Ernest Pingoudin muistokonsertin johti N. Gilse van der Pals. Lisäksi annettiin 13 kansansinfoniakonserttia ja 20 kansankonserttia. Kansansinfoniakonsertteja johti Armas Järnefelt 7 (yhteen näistä osallistui myös Selim Palmgren johtaen osan konsertista), Georg Schnéevoigt kaksi, Leo Funtek yhden, N. Gilse van der Pals yhden, Jussi Blomstedt yhden ja Toivo Haapanen yhden. Kansankonsertteja johti Armas Järnefelt 5, Martti Similä 4, N. Gilse van der Pals kaksi, Erik Cronvall yhden, Sulho Ranta yhden, Nils-Erik Fougstedt kaksi, Jussi Blomstedt yhden, Ossian Fohström yhden, Ole Edgren yhden, Kalervo Tuukkanen yhden ja Eero Kosonen yhden. Vappumatinea annettiin Yrjö Similän johdolla.

Orkesteri avusti 127 oopperanäytännössä ja 12 yksityisessä konsertissa.

Edellä mainituissa sinfoniakonserteissa ja ylimääräisissä konserteissa esiintyivät seuraavat solistit: Kai Kajanus, Irma Nissinen, Jorma Kärkkäinen ja Anja Ignatius (viulu), Aino Elenius, Sylvelin Långholm, Aune Antti, Irja Aholainen ja Lea Piltti (laulu), Kerttu Bernhard, Tor Ahlberg, Ernst Linko, Julian von Karolyi, Melita Lorcovic ja Merete Söderhjelm (piano). Yrjö Selin ja Tibor de Machula (sello) ja Väinö Hannikainen (harppu). Juhlakonsertissa esiintyi Oiva Soini (laulu) ja Anja Ignatius (viulu). Ernest Pingoudin muistokonsertissa esiintyi Kurt Walldén (piano).

Sinfoniakonserteissa esitettiin seuraavat sävellykset:

a) kotimaisia sävellyksiä: Jean Sibelius: Satu, Sinfonia VII c-duuri, Sinfonia II d-duuri, Pohjolan tytöt, Tapiola, Sinfonia IV a-molli, kuusi humoreskia viululle ja orkesterille, Luonnotar, Syysilta, Sinfonia I c-molli, Metsästys, Aallottaret, Lemminkäinen palaa

kotitienoille, Viulukonsertti ja Finlandia; Selim Palmgren: Pianokonsertti V a-duuri, Kehtolaulu jousiorkesterille ja Huvinäytelmämusiikkia; Nils Lerche: S.O.S. ja Sinfoninen runo; Leevi Madetoja: Sinfonia III ja Lento Misterioso; Oskar Bergman: Sarja jousiorkesterille; Nils-Erik Fougstedt: Passacaglia suurelle orkesterille; Lauri Ikonen: Sinfonia III ja Lemmin poika; Väinö Raitio: Fantasia sellolle ja harpulle; Bengt von Törne: Patria; Ernest Pingoud: Sinfonia III, Pianokonsertti III, Profeetta ja Avaruuden laulu; Toivo Kuula: Juhlamarssi; ja Uno Klami: kolme kuvaelmaa Kalevalasta;

b) ulkomaalaisia sävellyksiä: Beethoven: Sinfonia III, V, VI, VII ja VIII sekä alkusoitto Leonore III ja Pianokonsertti; Brahms: Viulukonsertti, Sinfonia I ja Pianokonsertti d-molli; Wagner: alkusoitto oopperasta Mestarilaulajat, Brühnildin loppukohtaus oopperasta Valkyria, Götterdämmerung sekä alkusoitto ja Isolden lemmenkuolo oopperasta Tristan ja Isolde; Schubert: Sinfonia IX; Debussy: aaria kantaatista L'enfant prodigue; Bizet: aaria oopperasta Carmen; Joaquin Nin: kaksi espanjalaista laulua; Gram: Alkusoitto c-duuri; Viklund: Pianokonsertti I e-molli; Mozart: kaksi aariaa oopperasta Ryöstö Seraljista, Sinfonia c-duuri (Jupiter) ja Viulukonsertti d-duuri; Weber: alkusoitto Euryanthe; Liszt: Pianokonsertti II a-duuri; Berlioz: Symphonie fantastique ja Roomalainen karnevaali; Rossini: alkusoitto oopperasta Sevillan parturi; Corelli: Sarabande — Giga — Badinerie; Leif Kayser: Sinfonia II; Chopin: Pianokonsertti II e-molli; Franck: Sinfonia d-molli; Schumann: Sellokonsertti a-molli; Bruckner: Sinfonia I e-molli; Lalo: Espanjalainen sinfonia viululle ja orkesterille; Chedini: Partita suurelle orkesterille; R. Strauss: neljä laulua sarjasta Brentano Lieder; sekä Dvorak: Sinfonia IV g-duuri.

Sinfoniakonsertissa kävi kaikkiaan 7 930 henkilöä eli keskimäärin 440 henkilöä konserttia kohden, kansansinfonia- ja kansankonserteissa 9 946 henkilöä eli keskimäärin 301 henkilöä konserttia kohden ja ylimääräisissä konserteissa 714 henkilöä eli keskimäärin 238 henkilöä konserttia kohden. Sitä paitsi jaettiin 1 500 maksutonta sotilaslippua. Konserttiyleisön kokonaismäärä v. 1942 oli 20 090 oltuaan v. 1941 21 551, v. 1940 17 722, v. 1939 17 541 ja v. 1938 19 641.

Taloudelliset tulokset. Kaupunginorkesterin taloudellisista tuloksista esitetään seuraavat tiedot:

Tulot kaupunginorkesterin työstä v. 1942 olivat 775 541: 50 mk, josta 390 994 mk oli tuloja orkesterin omista konserteista ja 384 547: 50 mk tuloja avustamisesta oopperanäytännöissä ja konserteissa sekä nuottien vuokraamisesta. Talousarviossa tulot arvioitiin 760 000 mk:ksi. Kaupunginorkesterin valtionapu oli 450 000 mk. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että orkesterin tulot lähinnä edellisinä vuosina olivat v. 1941 669 307: 75 mk, v. 1940 560 884 mk, v. 1939 733 511: 50 mk ja v. 1938 815 289 mk.

Menot nousivat v. 1942 4 732 406: 20 mk:aan, josta palkkauksia 4 256 496 mk, konserttikuluja 353 877: 45 mk ja muita kuluja 122 032: 75 mk. Talousarviossa menot oli arvioitu seuraavasti: palkkaukset 3 552 854 mk:aan konserttikulut 297 000 mk:aan ja muut kulut 124 800 mk:aan.

Tilintarkastukset. Musiikkilautakunnan ja kaupunginorkesterin toimiston voimassa olevan johtosäännön 6 §:n mukaan orkesterin taloudenhoitaja on velvollinen kuukausittain laatimaan yhdistelmän kertyneistä tuloista ja maksettaviksi hyväksytyistä menoista sekä ennen seuraavan kuukauden 7 päivää antamaan sen musiikkilautakunnalle. Jokaisen kuukauden alussa toimitettiin tilintarkastus ja havaittiin näissä tarkastuksissa tilien aina olevan kunnossa ja kassan aseman pitävän yhtä tilikirjojen kanssa.

Kaupungin avustamien laitosten valvonta. Musiikkilautakunnan asiana olevan kaupungin avustamien taidelaitosten työn valvonnan lautakunta järjesti samalla tavoin kuin edellisinäkin vuosina.

Helmikuun 18 p:nä kaupunginvaltuusto myönsi seuraaville taidelaitoksille ylimääräistä avustusta, nimittäin: Helsingin kansanteatterille 100 000 mk, Svenska teaternille 75 000 mk ja Helsingin työväenteatterille 30 000 mk. Elokuun 26 p:nä valtuusto myönsi Työväentalon näyttämölle ylimääräistä avustusta 10 000 mk Mustikkamaan kesäteatterin toiminnan tukemiseksi v. 1942.

Teoston ja lautakunnan välinen sopimus. Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teoston ja lautakunnan välillä tehtiin edelleen kalenterivuodeksi 1942 sopimus, jonka mukaan Teosto myönsi lautakunnalle oikeuden 15 000 mk:n korvausta vastaan sallia kaupunginorkesterin konserteissa v. 1942 rajoittamattomassa määrässä esitettävän kaikkia sävel-

teoksia, joiden esittämisoikeutta Teosto edusti tai sopimusaikana tuli edustamaan, lukuunottamatta sopimuksessa lähemmin selostettuja sävellyksiä.

Kaupunginorkesterin kokoonpano. Kaupunginorkesterissa oli v:n 1942 aikana edelleen 71 soittajanvirkaa, mutta kevätkauden umpeen mennessä oli viisi soittajanpaikkaa joutunut avoimeksi ja syyskauden aikana siirtyi lisäksi kaksi orkesterin jäsentä eläkkeelle, joten tällöin kaikkiaan seitsemän paikkaa orkesterissa oli vailla vakinaista hoitajaa. Olosuhteista johtuen musiikkilautakunta alussa tarpeen vaatiessa turvautui tilapäiseen työvoimaan, mutta kun orkesterin yhtenäisen työn katsottiin tästä kärsivän, musiikkilautakunta päätti syyskauden alusta pysyväisemmin sijoittaa soittajia avoimena oleville paikoille ottamalla mahdollisimman päteviä viransijaisia toistaiseksi v:n 1943 kevätkauden loppuun saakka. Tämä menettely olikin sopusoinnussa kaupunginhallituksen toukokuun 15 p:nä tekemän valtiovallan taholta lausuttuun toivomukseen nojautuvan, virkojen täyttämistä sota-aikana koskevan päätöksen kanssa. Kun yli kaksikymmentä orkesterin jäsentä oli edelleen kutsuttu sotapalvelukseen, oli orkesteria tuon tuosta tämänkin vuoksi etenkin sinfoniakonsertteja annettaessa ja orkesterin oopperatyötä silmälläpitäen täydennettävä orkesterin ulkopuolelta palkatulla tilapäisellä työvoimalla. Kaikesta tästä huolimatta ja vaikka orkesteri oli vailla vakinaista johtajaa, kuten alempana olevasta ilmenee, se suoriutui kiitosta ansaitsevalla tavalla raskaasta työstään sodan aiheuttamana vaikeana aikana.

Kaupunginorkesterin johtajanvirka. Musiikkilautakunnan esityksestä kaupunginhallitus tammikuun 8 p:nä nimitti professori A. Järnefeltin kaupunginorkesterin väliaikaiseksi johtajaksi tammikuun 15 p:n ja huhtikuun 15 p:n väliseksi ajaksi samalla oikeuttaen lautakunnan jatkamaan tätä viransijaisuutta tarpeen mukaan kevätkauden loppuun. Professori Järnefeltin suostumuksella lautakunta sittemmin jatkoikin hänen viransijaisuuttaan huhtikuun 30 p:ään saakka. Kun professori Järnefeltin kiinnittämisestä orkesterin johtajaksi myös syyskauden ajaksi ei ollut toiveita sekä kaupunginorkesteri ilmeisesti olisi jäänyt epämääräiseksi ajaksi vaille yhtenäistä johtoa, koska kapellimestari T. Hannikainen edelleen oleskeli Amerikan Yhdysvalloissa, musiikkilautakunta kesäkuussa esitti kaupunginhallitukselle, että hallitus harkitsisi kysymystä edellä mainitun viran uudelleen täyttämisestä v:n 1943 alusta lukien joko vakinaisesti taikka vaihtoehtoisesti viransijaisella määrääjäksi. Tämä esitys ei kaupunginhallituksen puolelta antanut aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että lautakuntaa kehoitettiin tarvittaessa tekemään aikanaan esitys kaupunginorkesterin johtajan viransijaisen määräämisestä v:n 1943 alusta lukien. Vuoden lopussa lautakunta uudelleen kääntyi asiassa kaupunginhallituksen puoleen esittäen, että johtajanviran hoitaminen kesäkuun 1 p:stä lähtien uskottaisiin määrääjäksi viransijaiselle sopimuspalkkaa vastaan. Viransijaisuuskysymys ratkaistiin sittemmin kaupunginhallituksessa v:n 1943 maaliskuussa.

Kaupunginorkesterin intendentinvirka. Orkesterin intendentti säveltäjä E. Pingoud oli koko kevätkauden sairauden takia estynyt hoitamasta virkaansa. Intendentti Pingoud kuoli kesäkuun 1 p:nä oltuaan 18 vuotta orkesterin intendenttinä. Luovana taiteilijana Pingoud suosi etupäässä soittimellista säveltaidetta ja ennen kaikkea orkesterimusiikkia. Pingoudille säveltäjänä on tunnusomaista harvinaisen elävä vaisto orkesterisointiin ja väritykseen nähden ja soitinpuvun alta löytää taiteellisesti vakuuttavan alkuvaiman.

Intendentin- ja kirjastonhoitajanvirkojen yhdistäminen. Lokakuun 28 p:nä kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupunginhallituksen esityksen mainittujen virkojen uudelleen järjestelystä siten, että nämä virat yhdistettäisiin intendentinviraksi. Samalla valtuusto hyväksyi tästä aiheutuvat muutosehdotukset musiikkilautakunnan ja kaupunginorkesterin toimiston johtosääntöön ¹⁾. Täten uudelleen järjestetty virka julistettiin sittemmin haettavaksi, minkä jälkeen lautakunta esitti kaupunginhallitukselle, että virkaan nimitettäisiin orkesterin kirjastonhoitajana toiminut filosofiankandidaatti N.-E. Ringbom, joka intendentti Pingoudin sairauden aikana ja hänen kuoltuaan oli oman toimensa ohella hoitanut myös intendentinvirkaa. Kaupunginhallitus nimittikin filosofiankandidaatti N.-E. Ringbomin v:n 1943 alusta lukien uudesti järjestettyyn intendentinvirkaan.

¹⁾ Ks. Kunnall. asetuskok. s. 157.

Ulkoilmakonsertit. Ulkoilmakonserttien järjestämiseksi v. 1942 myönnetty 35 000 mk:n määräraha jaettiin kuten edellisenäkin vuotena Helsingin työväenyhdistyksen soittokunnan ja Helsingin suojeluskuntapiirin soittokunnan kesken. Ensiksi mainittu soittokunta antoi konsertteja Hermannissa, Käpylässä, Vallilassa, Kalliossa, Mustikkamaalla ja Paasivuorenpuistikossa sekä suojeluskuntapiirin soittokunta Pihlajasaarella, Hesperian puistossa, Topeliuksenpuistikossa, Pasilassa ja Kaivopuistossa.

Konserttien ohjelmaselostukset. Sinfoniakonserttien ja kansansinfoniakonserttien ohjelmia selostettiin myös v:n 1942 aikana painetuissa liitelehtisissä. Selostuksista huolehti edelleen filosofiankandidaatti N.-E. Ringbom.

Konserttiohjelmien julkaisuoikeuden musiikkilautakunta antoi vuodeksi syyskuun 1 p:stä lukien oopperalaulaja S. Räikköselle 6 000 mk:n maksua vastaan.

Kaupunginorkesterin vuokraustariffi. Maaliskuun 6 p:nä musiikkilautakunta hyväksyi uuden ajanmukaisen orkesterin vuokraustariffin¹⁾.

Lipunhinnat. Kysymys konserttien lipunhintojen korottamisesta oli vuoden kuluessa musiikkilautakunnassa vireillä. Lautakunta ei kuitenkaan katsonut syytä olevan yleiseen lipunhintojen korotukseen, vaan tyytyi sinfoniakonserttien 22 mk:n lippujen hinnan korottamiseen 25 mk:aan. Muut lipunhinnat jäivät siis ennalleen.

Orkesterin luovuttaminen eri tarkoituksiin. Musiikkilautakunnan esityksestä kaupunginhallitus antoi lautakunnalle yleisvaltuutuksen v:n 1942 aikana harkintansa mukaan luovuttaa orkesterin maksutta sodan johdosta tavalla tai toisella avun tarpeessa olevien hyväksi järjestettäviin hyväntekeväisyysjuhliin ja konsertteihin.

Orkesterin valtuuskunta. Orkesterin uuden järjestyssäännön mukaan orkesterin jäsenen on kunkin soittokauden alussa valittava luottamusmiehistö, n.s. valtuuskunta, johon kuului kolme varsinaista ja kaksi varajäsentä ja jonka tehtävänä on tarpeen tullen edustaa orkesterin jäsenistöä, sovitella orkesterin jäsenten keskuudessa mahdolliset erimielisyydet ja olla välittävänä elimenä musiikkilautakunnan ja orkesterin jäsenten kesken. Valtuuskunnan varsinaisiksi jäseniksi valittiin soittokaudeksi 1942/43 orkesterin jäsenet M. Orlando, E. Rautasuo ja Y. Selin sekä varajäseniksi L. Nissinen ja V. Pynnönen.

Kaupunginorkesterin järjestysmiehenä toimi orkesterin jäsen H. Aure.

¹⁾ Ks. Kunnall. asetuskok. s. 142.